

Ami jár, az jár

Kivette a gelebéből a fél liter barackpálinkát és a számszámok mellé állította. Levette a pufajkáját, rádobta a ducolásra hozott akácedzskákra, majd gondolt egyet, mégis inkább a másik soron levő műkökeresztre akasztotta. A halottasház felé nézett. A szellőzablak kicsiny négyzetgégén, a nehezen felszálló ködön át jobban látszott a benti lámpafény, mint derült időben.

— Húzzuk meg, hálha frissebben megy! — emelte fel az üveget, amiről még a boltban észlelte a csavaros kupakot és dugót tett helyébe, hogy könnyebben boldoguljon vele a sírnál.

A másik visszagyúrta a spárgát a zsebébe, mintha már végezték volna, a colstokot is komótosan összehajtogatta, s csak azután nyúlt az üvegért. Csak lehetetlenít öntött a torkába, mintha a reggeli kaparást akarná kigurulázni, majd újból a torkának döntötte a félliterest. Megvárta, míg a kínálója is elveszi az italt a szájától, majd nekilátott a munkának.

Meghagyta a kellő távolságot a szomszédos sírtól, aztán kimért és kikarózott egy 240x180-as négyzetet. A rövidebbik, lábtól és fejtől eső oldalakat megfelezte, a felezési pontokba szintén karót ütött. Elővette a spárgát, de mégsem kötötte össze a karókat. Hanem széles tenyere köré tekergette, mintha befás'izná, majd lehúzta és rendben találva, visszatette a zsebébe. Lapátot fogott, hogy a kurók vonalában kinyomdokolja az ásás helyét. Mire elkészült, a másik is befejezte a szöszmötölést az üveg körül.

— Mint egy családi ágy.

— Az...

Lábtól nézve a bal oldali téglalapba kezdtek bele. A síkérben jó haladnak, alig kellett csákánnyal bolygatni a tetejét. Hatvanhetven centi körül makacsabb lett a föld. Aki a mérést végezte, az vállalta magára a csákányozást.

A másik dolga a lapátolás maradt. Álldogált a gödör szélén vagy nézelődött az új keresztiek között, időnként a halottasház szellőzablaka felé tekintett.

— Mondd meg nekem, hogy van az!? Régen kisebb volt a falu, mert a közös udvarokban megérték az emberek; most meg alig több a nép, mégis úgy nyúlik a község, mint a rágógumi. A halott se több, mint azelőtt, mégis a temető is elterpeszkedik már, mint a falu; azt is megértük, hogy új temetőt szakítottak a szánlóból. Hát nem megférnénk a régi benn?

— Mit tudhatjuk — mondta a másik és csákányozott tovább. — Itt legalább nem vág csontba a vas.

A felénél tarthattak, elment a délelőtt java is. A halottasházban kialudt a villany.

— Maguk ássák? — mondta köszönés helyett a rendőr, aki a halottasházból jött.

— Láthatja — felelte neki a lapátos.

Az üveg körbejárt, lenyújtották a gödörbe is.

— Ilyet még nem láttam! — kezdte a rendőr a pálinka után. — Pedig nem ez volt az első, amit megnéztem. Rendben volt ennek mindene! Még a mája is, gyomra is — amit igazán nem hittem volna. De a szíve!... Mintha pengével hasították volna ketté! Ezért maradt úgy szegény a busz ülésén.

— Hát... hogy mindig ivott... — mászott ki a csákányos.

— Nem igaz. Ivott, ki tagadná? Úgy is lehetne mondani, rendszeresen. Mert azt gondolnánk, gondolják is sokan, hogy naponta elazott... Pedig nem. Fizetéskor igen... Minden fizetéskor a sárga földig... Viszont fizetéstől fizetésig szinte semmit nem ivott. Jofórmán semmit. Mert mi az a két fé'beci naponta? Sikta előtt egy, sikta után egy.

— Ne mondja már! A saját szememmel láttam, hogy mikor mennyit ivott — cáfolt a rendőr. — Kötözködő volt, mihelyt nagyobb volt benne a nyomás. Tudom, volt vele dolgom.

A csákányos nem hagyta a maga igazát; mióta a bányatól szélnek eresztették őket, azóta ivott, bizonygatta; a rendőr pedig később került ide, amikor a falu már nem volt bányászközség...

— Hogy a bánya miatt ivott, azt én nem mondom, mert nem a szeretőjélől vált meg, hanem a legkomiszabb munkától. Azután meg minek bänkódott volna? Mégis, ki tudhatná, hogy nem a banya miatt-e? — kételkedett végül a saját szavaiban is.

— A banya, a banya!... Jó, hogy hetediziglen is nem a banyát hozzák már fel! — fakadt ki a lapátos. — Mikor volt ő utoljára bányában? Miért nem ült meg a nyugdíján, mint más? Ha én olyan koromban megkapnám, mint ő!...

— Mit heveskedsz? — mondta az előbbi. — Mit tudsz te ezekről a dolgokról? Tekergeted a kormányt, de azt sem tudod, kik ülnek a buszodon.

— Hát igen. A sorsot nem tudhatjuk. A más sorsát meg legkevésbé — mondta a rendőr. Aztán elköszönt. Kissé csalódottan, mert a boncolás leírásáért, többet várt a hallgatóságától.

— Hiába is mondog, hogy a banya — folytatta a lapátos, miután kihányta a földet és helyet cseréltek a csákányossal. Ő is látott ezt-azt az életből, ha a busz ablakából is, és állítja, nem az alkohol, de nem is a banya szagátja így szét a szívet. Mert azt magyarázza meg neki valaki, miért kellett beállnia az erdőgazdasághoz, néhány hozzá hasonlóval? Banya már nem volt a környéken, az erdők mégis úgy fogytak, mint azelőtt, amikor az új vágatok najtása nyelte a fát. A vándorméhészek nem győztek panasz-

zkodni az erdők miatt. Bómézú akác helyett sarjdzsungel a hegyoldalakon! Amikor már a fakitermeléssel se lehetett teljesíteni, lejártak az Alföldre. Kerge a nép, csak vezérürü kell, már mennek is utána.

— Nézd meg, csapatostul! mennek le idénymunkára, mióta ők elkezdtek! Pedig itthon is elkélne a dolgozó kéz... — Mivel a másik nem szólt, csak az apokát törte, hát folytatta. Az igaz, hogy ő már nem szállított bányászokat, de ismerte a fajtájukat. Nagy pofájuk volt, az biztos. Mindegyik kisistennek hitte magát. Azt hitte mind, hogy rajta nyugszik az ország. Pláne fizetéskor, amikor a zsebükben volt a tömött boríték. Aztán, ha még ittak is!... Hajaj! Teljesen odavoltak maguktól. Az utolsó csillás is a képébe mászott volna mindenkinek a nagy önértéktől. Tudja azt mindenki, mit jelentett még abban az időben a pénz falu! A legtöbb paraszt örült, ha annyit vagy alig valamivel többet látott évente, mint amennyit némelyik bányász csak hűségpénzként kapott. Hát még az asszonyaikat! A jegyzőné nem hegyelt úgy régen, mint ezek. A parasztasszony alig vitt egy kis sót, jóborsot, de a bányászfeleség vitte a nagy pakli dohányt, cigarettát tucatjával, zsírt, kolbászt, lepecsételt bort, pálinkát, meg ami szemének, szájának megtetszett. Rossz vért szül az ilyen.

— Hallod-e! Elég csúnya szád van neked. — berzenkedett a csákányos. — Honnan tudnád te, hogyan hegyelt a jegyzőné! Mire emlékezhetsz még te? Mert ha lenne mire, akkor az is eszedbe jutna, hogy...

— ...jó, jó, tudjuk a dalt. Oda-vissza, ha óhajtod. „A hős bányászok!” Akkor azt mondd meg, mért van az, hogy én, a Volán sofőrje, te a tévész kerégyártóból előlépelt asztalos a sírt? Rokoni vagyunk rendben. Nekem ugyan elég távolról, de akkor is rendben. De hát azt mondták, ne nagyon igyekezzünk, majd a bányászársai kiássák neki! Hol vannak? Te láttál egyet is? Sírt ásni ketten!?

— Akárhogy is van, meghalt. A sok összeviessza beszéd már nem hozza vissza.

— Az nem. De én mondom neked, nem tesz jót senkinek a kivagyiság, pláne annak, akihek még becsülete sem volt nemrég, nemhogy valamije. Most meg azt hiszi, a nap is csak azért világít, hogy őt jobban lássák. Én mondom, senki nem sajnálta őket a faluban, amikor bezártak a bányák.

És beszélt, beszélt vég nélkül, azzal sem törődve, hogy a másik odafigyel-e. Mondta, ami a szájára jött. Arról is beszélt, hogy a paraszt azt is tudta, mi jön ezután, és már előre elhúzta az orrát, úgyhogy az örömebe, ha káröröm is volt, vegyült egy kis üröm is, mert ha legtöbben meg is kapták a nagy nyugdíjat, a pénz kevesebb lett, nem ehhez volt szokva a család. Elment hát az asszony is dolgozni, hová máshová, mint a téészbe. Attól kezdve aztán hangos lett a határ: ezek névnapot, születésnapot tartottak, ittak keresztelőre, esküvő előtt, esküvő után, derüre-borúra, ami jött. A paraszt felesége egy kasztor salátafőzeléssel, benne egy főtt tojással, vagy meleg étel nélkül, csak egy darab szá'onnával, virrattól setétedésig eldolgzott a határban. Ezeknek konzerv, felvágott, sajt kellett; víz helyett bambi, kóla, alkalomadtán sör is. Nem is ártott már, hogy letörték egy kicsit a szarvukat.

A másik leszólt: nem tudja, hogy mit beszél. Vagy tán az apja sértődöttsége szó' belőle, túlpörögtek a kerekai, mint a buszának a csuszós emelkedőn. Mit hangoskodik? Temetőben van. A bajt meg, nem tudhatja sose. Járattja a száját, aztán ki tudja, hogy nem fekszik-e bele abba, amit megásott?

— Tudom én, hogy mit beszéltek! És ki is mondom, amit gondolok... Csak ne keverd bele apámat a szavaimba.

Aztán mégsem folytatta. Elérték a megfelelő mélységet, a legnehezebb feladat következett. Ki kellett vájni a padmalyt a kiásatlanul maradt sírhely alatt, s közben alá is kellett dúcolni. A feleségnek majd ismét a most kiásott gödröt ássák meg annak idején. A sofőr nem értette, miért. Így kerültek el a sírfal beomlását a feleség sírásói, magyarázta meg a másik.

Amikor a koporsó üregével végeztek, s a tömzsi oszlopok, mint valami hosszabbra hagyott klatyikok, szorították az akácedzskákat, s az egész már úgy tartotta a ránehezülő földtömeget, mint a legszakoszerűbben elhelyezett főtegerenda, a sofőr elégedetten megjegyezte:

— Igazi bányászmunka. Ez alatt e'píhenhet.

— Elhetett volna még — felelte az asztalos.

— Ne bánd! Legalább még volt erőnk megásni a sírját. Képzeld el, ha később hal meg, amikor már te is, én is vén trottyosok vagyunk! Lenne ilyen jó fekhelye?

— Bolond vagy te hallod, egészen. De az már biztos, hogy ebben nyugodalma lesz szegénynek.

— Van még egy kis barack?

— A rendőr itta ki az utoljót.

— Fene beléd, de hogy a rendőr! Hisz' még én is ittam belőle később is. Ha nincs, hát nincs, szedelőzködőjünk! Majd a faluban.

— Te! Eszembe jutott valami... Ezeknek volt valami zene-pénzük. Vonták a fizetésükből vagy fizették, már nem tudom. Járna neki a bányászzenekar.

— Ugyan, ki emlékszik már arra. Jó, ha a bányászzenekar megvan még.

— Nem úgy van az! Utána kell ennek nézni! Ami jár, az jár! Jöcskán elmúlt az ebédidő de a kocsmában még felhajtottak egy-egy felest, étvágygerjesztőnek. Végül is a kocsmá előtt egyetértésre jutottak. Mégiscsak utána kellene járni a zenekarnak. Mert, ha egyszer fizették, tán még most is jár az a zene.

Varjak

keringnek
felhőt kiáltó
földek kerengőjén
Tar barát koponyán
csúszkáló fényként
inog az idő
derékon kötött darócban
térdel a tér
Tördel kapára idomult
köszvényes csontokat
szeletel
szikkadt árpacipót
s keszeget
Vörösszárnyú vizek
áldást ümlengő torz
tengertünca ez

Elfogytak
a kövér csimaszok
mint maradoznak el
a csokorba fogott vonalak
tőszagú pászmái is
az őszből
Ezerjófűvet
hervaszt
tétlen a talpunk

Tollasok
hollótust húznak
kopogó
szemünk elé
s alá
S rátáncolnak bűzös
olaj-alkotta
szivárványkarikák
Kár kár kár

Állva-halt

tökék
delceg ezredei
temetetlen
Véget ért immár
az előirt
cudar hadművelet

Málló
templom háta mögé
elhallagnak sorba
néman
észrevétlen

az istent se
fenyegetve többé
bársony mentés öreg
hadifoglyai

Utánuk fekete
rigok regéjében
fintort vág és
kaftánt öltve
farkasalmát
gerezdel az alkony

Amikor

amikor akárhol bármilyen sárkány
amikor bármilyen adat
amikor az ajtó csattan az ajtó
úgy köröznek a madarak:
az ég arcán vigyor marad —
el sem fordulhatsz zavarodban
minden szeglet megfigyel
ha távoznál rád szól a járda
nem úgy jársz ahogy járni kell
a tényt nem hinni tudni kell
mi tudjuk minden adatod
akár a másét — jól vigyázz

Megbűntettél

Megbűntettél
a kávéház
és íróasztalom között
(gyönyörű arcok hangok
gyönyörű
mozdulatok egyszer-volt
életek között
megbűntettél: látom az arcom —
homályosabb mint bármikor
Kapkodok felugrom megrezzenek
próbálgatok olcsó szerkezeteket
s röhögök
mint egy szentelen kölyök)
Megbűntettél:
lefekszem este
felkelek járok megjövök

Sötétedéskor húzd le a rolót!

Eppen oltasról vitte haza a kutyát. Azt hitte, majd búskomor lesz, tavaly is lógott füle, farka, napokig nem evett, hang se jött ki a csontos pofáján. „Mehetne végre a gazdája után” — mondta az anyja. De most virgonc volt, ugrált fökéletlenül, megnyalta a gyerekeket, bűn lett volna porázra fogni. Úgy, legjobb kedvében ugrott a kerekek alá. A meszesautó fogcsikorgatóan fékezett. Fuszulyka vonyított egyet, undorítóan szétrepedt, de legalább nem kilődött.

— Az apád... az apád majd adna a kutyájaért... Ez a drága, gyönyörű állat, törzskönyvezni lehetett volna, egy vagyont ért, és mennyit zabált el előlünk hiába... — sapitozott az anyja szakadtanul. — Ez is csak veled történhet, veled minden szerencsétlenség megeshet, mikor használod már végre egyszer a jobb kezed, az isten csak verni tud veletek. Egy ilyen gyönyörű állat... —

A „gyönyörű állatot” két éve rugdosta az előszobában, kilátászták a bordái az éhezéstől. „Olyan vagy, mint a gazdád”, kiabált vele, ha elfeküdt lustán a virágtartó alatt. A kutya már jobban értette a hang súlyát, állandóan belebotlott, s ha rákezdte, le kellett ülni, végighallgatni, nem felelni rá semmit. Csak délelőtt meg éjjel volt csend, vagy ha az anyja délutános műszakra járt. Olyankor a fagyos leves mellett állt az üzenet: „Melegítsd meg, egyél, a szemet horcód be, mert eső lehet, ne ázzon, a tetőn is megkereshetnéd végre azt a lyukat, ne várd a maszekot, úgyse lehet rá számítani, volt itt egy barátod, magnót hozott, javítsd meg, holnapra ígértem, nem ám elfelejtetd.” Eppen úgy irt, ahogy beszélt. A levelet őszre lehetett gyűrt, elégetni a gázon, csak letagadni nem. (A magnót mégse csinálta meg, estig bajlódott a szénnel, a lyuk is nyert egy kis haladékot.) A bátyja nem bírta így. Egyszer a kanalat vágta földhöz, máskor az asztalt borította fel, ordított, hogy „unom!” Feleslegesen pazarolta az erejét. A felesége összeveszett az anyjával, akkor elköltöztek alberletbe. Kéthetes házások voltak.

— Öreg kutya volt már — morogta határozatlanul. — Nem is szívlelted, legalább nem ehezik.

Maga sem hitte, hogy ezt mondta. Ilyen eretnokségre sosem vetemedett. „Az én gyerekeim nem beszél vissza. Mulya, de nevelést kapott.” A szomszédoknak imponáltak az elvei, irigyelték Vincéért, ő volt a minta, akinek az anyja szent a szemében, amit az mond: Biblia.

A leves után következtek a napi feladatok.

— Hozlak két láskarádiót, egy lemezjátszót. A japán rádió ráér, a többi sürgős, a tegnapi meg hiába jött, hányszor sétáltatod még ide?

— Már sötétedik. Ennyit úgyse győzők.

— Majd tovább fenn maradsz.

Ez megint szentencia volt, úgy illett, hogy csend kövesse.

— Elég volt?

— Elég.

— Jó volt?

— Köszönöm.

— Egészségedre!

Mint gyermekkorában az első vasárnapokon: „Bocsásson meg, ha valamit vétettem!” „Bocsásson meg az Isten!” „Legutóbbi gyónásom óta...” Milyen bűnei lehettek? Az ostya ízlett, bár korgott a gyomra utána, mert nem ehetett, néha fájts is az éhség. „Így teszszik igazán az Úristennek.”

Nekifogott a lemezjátszónak. Sötétedett, a kutyával elkeltálta az időt, hirtelen utálni kezdte Fuszulykát, kedvetlenül dobta szét a gépet. Engedélye nincs, egyszer még följelentik. Mit szól a rendőrség vagy kire tartozik?

Azelőtt ebben a szobában dolgozott az apja. Órákat reparált, csak antik darabokkal foglalkozott, tele volt a fal, csak úgy zengett a ház, ha „eljött az idő”. Beszaladtak a bátyjával, ájtatos tisztelettel bambultak az újjáélesztett matuzsálemeket. Az anyjuk frászt akart kapni, rájött a hideglelés, „istencsapások” kiáltozta, s ha takarított, nem mulasztott el leütni egyet a falról. A férje kitiltotta innét, ő maga meg végképp a gépek közé költözött. Csak hobyból csinálta, szórta a pénzt a francára, rosszabb volt, mint ha ivott volna. Egyszer pakolni kezdett, fordult kettő a bőröndökkel, azt hitték, elad mindent, végre hasznuk lesz a bogarából. De nem jött vissza. A szomszédok sutoggni kezdtek, Hoffmanné azonban időben elmondta, hogy „kitette örústól a szűrét, bár ő hivatalosan nem válik, nem az a fajta, amit egyszer az isten... de ha annak így jó, koptaljon legényesen, szeresse a kakukkjait.”

A lemezjátszó megszólalt. Nagylemez tett rá, az soka ott a csendet, jobban tud dolgozni is.

Az apja valakivel összeköltözött később. Piszkos „kis kurva” lehet, bár az apja egy kurvával nem nagyon félt meg a fejében.

— Sváb fajzat, az isten a vérét, a sváb meg vagy nagyon tisztá, vagy mint a malacok... —

Ezek a receptek úgy sorjázta az asszony agysejtjeibe konzerválva, mint a befőttesüvegek a kamrában. Sváb, tot, kiféle — mindenki belefért a skatulyába. Ők meg a negyedik kategória. Eszébe jutott a lány. Sűrűn nezegette az órát, mehetne már az anyja aludni.

— El ne felejtésd a villanyt! Nem fizeted a számlát, azt is én... — Ásításba fulladt az intelleum, nyikorgott az ágy. — Hallod, Vincé?

Az ajtót most is nyitva hagyta: ebben a házban mindentől tudnia kell.

Vince eleinte szerette a nevét, bár csúfolták a társai. Aztán kiderült, hogy ez is az apja sváb beütése, kár volt ráhagyni, épp ezt az ütődött nevet erőltette. Azóta utálja, ilyenek az apja eltörölhetetlen művei. „Alszik?” Járt egyet, fülelt. Ha felébred, majd azt mondja, elzsibbadt a lába, mozogni kelt fel. De az asszony aludt tovább.

Lábujjhegyen osont ki, nem bajlódott a fogason a kabáttal, az anyja rálette az orkánt, „az zörög, meg lehet hallani, ha valaki szöszmötöl”. Mindenki gyanús és ellenséges. Kétszer zárták a kaput, a tetején szögesdrót, a kókerítés peremébe üvegcserepeket betonoztak, aki azon átmászik... Az előszoba is zárva, villanygyújtás előtt lehúzni a rolót, ide ne bámuljon be senki fátottságú. A számára értelmetlen kifejezéseket megcsavarta, keresztül-kasul helyett azt mondta: keresztbe-kacsba, a spartherd helyett („az apád nyelve”) sporhét jött a nyelvére.

Ez a rohadt zár!

Hűdeg volt, hiányzott a kabát. Csak három háznaira kellett osonni, mégis kétségbeesetten rohant, ki ne nézzen utána az ablakon, meg ne lássa, még utána szólna, visszahívna.

A tetőfedő mérges ember volt, rá különösen haragudott. Mint az anyja, úgy sértegette.

— Az isten haragjának osonsz ide ilyenkor? Tegyétek mar ki a pontot, es kész! Tutyimutyi... —

— Itthon van?

— Itthon Tévé nézünk.

— Kiküldené?

Kiküldte, de káromkodott.

— Mindig csak szöksz — nyafogott Erika mesterkelten. Vince csak hallgatott. — Itt álljunk a hidegben?

Néztek a tévét, másik szoba nincs. Az asszony rá se hederített, csak a tetőfedő hümmögött, de nem lehetett tudni, nem a tévét szidja-e?

— Menjünk a konyhába!

— Jó.

A megszürt kék fényben szorongatták egymás kezét. A lány tizenhét éves könnyelműsége hamar feloldotta a merevséget közöttük. Erika remekül udvarolt, „nagy szövege volt”, „járt már a fél utcával”. Le akart vele feküdni, de Vince az anyja előtt rühellte volna a dögöt, hazai biztatásokat várt, egyszer már pedzegette is az anyjának, úgy érezte, ebben nem is olyan konzervatív. „Férfi vagy te? A férfiaknak mindig többet szabad.” Persze, ez csak olyan általánosság. De gyanította, hogy Erika nem szívbajos, jó ha résen van, és ha nagyon muszáj, esetleg mégis szoba kerülhet... Az öreg tetőfedő úgyis botrányt kavart egyszer, ez még a csokolózást is félreérti, rögtön ígéretek akart kicsikarni, mikor először rajtakapta őket. Az anyja nem banná, ha megösnülne, csak nee az a hebeburgya csitri, „nem becsül ez semmit, szél-eszű, egyenesbe se tudná hozni őket”.

— Tényleg nem akarsz hozzánk költözni?

— De nem ám! — makacsolta meg magát újra Erika. — Oda aztán soha az életben.

— De egyedül maradna, láthatod, hogy öregszik már, és... —

Nem volt és, Vince maga is unta a mentségeit. Szerencsére Erika csak ösztönösen védekezik. Még nem fertőzték meg az apja észérvei.

— Hiszen nálatok még szoba sincs... —

Erika vihorászott:

— Nem rosszabb, min ha nyitva az ajtó. Azt számolná, hány szor... —

Ezt a bátyja felesége mondta neki, biztos az keveri a szart. Összevissza fecseg, hogy mindig őket leste, még a menstruációit is számon tartotta. Micsoda piszkos intrika!

— Akkor meg, hogy legyen? — heveskedett ingerülten. — Mit szólnak az emberek, ha csak ezt csináljuk?

Erika nem nagyon értette, mit csinálnak ők, csak a vállát vonogatta. „Sváb ez is, jöttment bevándorlók, kifélék. Tisztességes erkölcsük sincsenek. Van ebben va'ami... —

— Nekem ez egy csöppet se jó, de az se, már mondtam neked. — Csak úgy tüzelt, ahogy szorongatta az ujjait. — Jó lenne már, ha döntenél valahogy, mert ha minden este csak ezért jössz, akár el is maradhatsz.

„Mégis kiokosította az apja. A vén erkölcstelen. Már biztos nézett is valakit helyette. Ez meg őt akarja rendezgetni, még majd az anyját is így oktatgatná, ő lenne a kisokos a hamar-eszével!” Majdnem dühbe gurult:

— Gyerekbeszéd! Tudod is, te csitri, miket karattyolsz?

Erika elkapta a kezét:

— En nem tudom? Hülye vagyok talán? Vagy az én anyám olyan erőszakos, hogy idejön, megnézi, mi van a fazekamban, aztán kiönti, mert nem látta, hogy tettem bele?

— Biztos segíteni akart, hogy jó! megtanuld.

— Azt majd inkább a saját anyámtól! — A lány fojtott hangja is elárulta a szikrázó haragot. „Most aztán kibújt a szög a zsákból. Még folytatja is!” — Nekem ne porciózzon ki semmit, hogy milyen a ti szátok íze szerint? Meg hajsbabákat se vegyen, akkor majd nem vágok neki pofákat. A csipkéit meg utálok, ha a foteljaimra horgolgatja.

— Nálatok talán nincs?

— Az enyémen nem lesz. A pénzünket meg vagy mi használjuk, vagy házasodj vele össze te...

„Hát ennek már nem lesz vége? Az Istenit, micsoda lotyó! Szép kis familia, teljesen a fejére nőnek!”

— Szóval már uszítgatnak ellenem — mondta ki az utolsó gondolatát.

Erika őszintén elcsodálkozott, még a haragja is elszállt.

— Ellened? En csak azt akartam mondani, hogy költözzünk külön valahová. Még építeni is lehetne... — „Már meg rimánkodik. Így veszi le mindig a lábáról. De biztos az apja eszelte ki ezt is. Azt hiszi, attól olcsó lesz az építkezés, hogy a palát oda tudja szögegni.”

— Otthagyni azt a nagy házat? — bámult a kék levegőn át Erika sziluettyére.

— Nekem az anyukáddal nem kell — szögezte le határozottan a lány. — Azt beszélgette egy fél délután, fizessem ki a bátyáé részét, akkor lehet a miénk. Na még mit nem, mért nem fizet az énnekem? Vagy azért tartozom neki, mert méltóztatott elszélni innét?

„Jöttment! A neve is tiszta urizálás! Erika! Micsoda előkelősd! Meg ipszilonnal mázolja a cégtáblára, hogy Kávay.”

Befejezték a filmet, indulni kellett. Az apósjelölt kísérte ki a kapuig.

— Na, akarsz talán valamit mondani?

„Milyen erőszakos a vén maszek. Azt hiszi, a gyerek lányával beszél. Még majd megint fölhánytorgatja a tíz év korkülönbséget!”

— Rossz a tetőnk, megnézhetné, minden eső után hordom la-vórszám a vizet.

— Ki kell cseréltetni az egészet. El van az már rohadva.

— Na, jó éjszakát!

Osont vissza. „Kicsérélni! Könnyen mondja, ez a kenyere. Ebben a nagyképű utcában is csak ehhez értenek, Csupa maszek, virít a sok tucatinév a ronda táblákon: Takács kőműves, Kávay tetőfedő, Klein asztalos, Kiss vízvezetékész, Tischner kalapos. Ambar az ő neve mellett se állna rosszul: műszerész. Vagy általános műszerész. Rádió, lemezjátszó, mosógép. Vajon mennyi adót kellene fizetnie?”

Gondosan bezárta a bezárnivalókat. A villanyt ugyan már lekapcsolta az anyja, de majd azt mondja, hogy vécén volt. A rádiót is helyre tudja talán pofozni ebédidőben.

Kő-Szabó Imre

Tomori utca 52

Vágó Géza csak most vette észre, hogy az apja is ott ül a kártyások között. Hirtelen mérges lett, mert anya megmondta az öregnek: ne kártyázzon többet, nem lesz ennek jó vége. A múltkor is adott neki kétszáz forintot, vásároljon be a hét végére, mert anya túlórázott és nem ért rá, az meg leült kártyázni és egyben elvesztette az egészet. Rádásul még valaki fizetett neki a játék végén, és részegen jött haza. Anya nagy balhét csapott. Vágó érezte, jogosan, ezt nem lehet így sokáig csinálni!

Apja semmiben sem ismert határt.

Valamikor jó szakember volt. A Baross utcai öntödében dolgozott, mint villanyszerelő, aztán tizenegy évvel ezelőtt történt egy baleset: a forró formából kiömlött a vas, az egész lábfejét összeroncsoolta. Lassan gyógyult, először nem tudták, mi lehet az oka, az orvosok csak kísérleteztek vele, mindenféle gyógyszert megpróbáltak, de semmi nem használt. Legalább nyolc hónapig kínlódott így, amikor az egyik orvos rájött, hogy kezdődő cukorbetegsége van és ez okozza a késedelmes gyógyulást.

Egy év után leszázalékolták.

Vágó Géza emlékezett, hogy apját nagyon megtörte ez. Sokáig szólanul ült az udvaron egy konyhai hokedlin, nem törődött semmivel. Pedig azt tervezték anyával, hogy egyszer majd elmennek innen, mert ebben a lakásban nem lehet élni. A lakás különben a nagymamáé volt, még a negyvenes évek idején költözött ide a nagypapával, akinek ő csak fényképről ismerte kackiás bajuszát és nevelős, érdekes mosolyát. A fénykép ott lógott a szobában, az ágy fölött, s olyan barna színe volt, mint a tejeskávének. A nagypapa negyvenháromban vonult be és valamelyik orosz fronton esett el.

A nagymama, akit a férje után Pásztor Jánosnének hívtak, még sokáig őrizte a Vöröskereszt levelet, amelyben közölték a nagypapa halálát. A nagymama a lányával maradt itt, aki negyvenegyben ment férjhez Géza apjához, Vágó Antalhoz.

Vágó Anta'né született Pásztor Anna, akit a házban és a környéken mindenki csak Nusi néni-nek nevezett, azt mesélte: a lakodalmuk olyan szegényes volt, hogy hire ment a környéken. A la-

kodalmi ebéd bablevés volt csipetkével, meg a nagymama édességnek süített egy vajdling buktát. Erre valamilyen csinált bort ittak, amit apa szerzett egy palotai embertől, akinek a villanyt szerelte. Másnap este is mindenkinek fáj a feje és éleslőszagút bőfögték.

Apja túrhetően keresett, igaz sokat dolgozott, de aztán jöttek a gyerekek: mindjárt egy évre rá negyvenötben született ő, Vágó Géza, hat év múlva a húga, Vágó Éva és rá három évre az öccse, Vágó Lajos.

Anyja kezdetben nem dolgozott, majd később takarítani járt hetente négyszer, valamilyen „régiből emberhez”. Erről kevés szó esett otthon a családban, anya nem szívesen beszélt róla, így hát nem nagyon hozakodtak elő vele.

Kevés pénzt tudtak megtakarítani, mindig volt valami baj, ami kisebb mértékben áthúzta a számításukat. Ahogy a gyerekek növekedtek, egyre több kellett, meg anya sokszor kiesett a munkából, mert beteges volt. Ötvenegyben megoperálták, valamilyen női betegséggel, ettől az időtől kezdve sokat javult és egyre ritkábban maradt beteg. Úgy hatvanegyben lehetett, amikor elment Palotára, az Olajütőbe dolgozni, és azóta ott van.

Amikor Éva, a Géza húga kijárta az iskolát, azt mondta, nincs kedve tovább tanulni, pénzt akar keresni. Anya meg apa taníttatni akarták, mert Évának jó feje volt. Csak úgy látszik, más irányba hatottak rá a „téri lányok”. Szerette a szépet, de sajnos, kevés jutott rá. Ekkor már az apja a rokkantsági nyugdíjat kapta, valami ezerkétszáz forintot. Ehhez még anya keresett ezerhatot, Vágó Géza később ezreket. Néha a nagymama is adott a kosztipénzhez, de így sem volt valami sok. Tehát nem jutott.

Amikor Éva bejelentette szándékát a munkára, anya és apa szörnyen veszekedtek vele. A vége az lett, hogy ők ketten nagyon összeveszték. Pontosan emlékszik: vacsoráztak (sohasem felejt el: tojásos nokedli volt salátával) és veszekedés közben apa az egész falat kivágta mérgében az udvarra — a virágágyás napok múlva is teli volt sárga nokedlivel, a végén a házfelügyelő kutyája zabálta meg. Apa ezen az estén ment először úgy, hogy három napig nem jött haza. Máskor is elmaradt, de reggelre mindig megkerült.

Anyja és apa között teljesen megromlott a viszony. Nem volt olyan nap, hogy ne veszekedtek volna. Apát bántotta, hogy Éva elment a Pamutba dolgozni és nem tanult tovább, cukorbetegsége teljesen elhatalmasodott rajta. Az orvos diétára fogta, de ő nem tartotta be. Rendszeresen ivott. Mert pénze, az volt... legalábbis annyi, amit naponta megivott: villanyszerelés mindig akadt, ismerték sokan, jól dolgozott, meg olcsón (mert, persze, feketén csinálta).

Először járt ugyan injekcióra, később azonban teljesen elhanyagolta. A lába nem akart gyógyulni. Az orvos többször beutalta a kórházba, de hajthatatlan volt, nem ment el. A téren lödörgött, ha akadt melő, elment. Aztán csavargott, sokszor napokig. Ivott rendületlenül, és ha hazajött, akkor az otthon maga volt a pokol.

Géza öccse, Vágó Lajos csak csendes szemlélője lett az eseményeknek. Mint legkisebb gyereknek, kevés beleszólása lehetett a család életébe, ha szolt valamit, mindig letorkolták: „Te kicsi vagy, nem érted ezt!” Nem is törődött vele nagyon senki, a téré meg a barátai nevelték. Olyan közepes eredményű gyerek volt az iskolában mindig. Hazahozta a bizonyítványát, anya szó nélkül aláírta, nem mondott soha semmit.

Nyolcadikos korában behívták anyát az osztályfőnök és azt mondta, a technikai érzéke nagyon jó a gyerekeknek, valamilyen szakmát kellene tanulnia. Anya aztán ezt otthon elmondta, és Lali csak annyit felelt: „Villanyszerelő akarok lenni!”

Apja ennek nagyon megörült: végre van a családban egy józan ember! Valójában annak örült, hogy a szakmáját így valamelyik gyerek öröklí, meg aztán, ha ő valahol dolgozik, segíthet neki. Ettől kezdve a konyha meg az udvari szufni tele volt mindenféle villanyszerelési kacattal. Csodálatos szorgalommal tudták gyűjteni. Lali villanyszerelő-tanuló lett a Duna Csapóban. Ezt apa magára vállalta: és amióta beteg lett, ez volt az egyetlen értelmes és nagyobb cselekedete. Valami régi barátja segített, Lali ott tanulta ki a szakmát.

A nagymama már hat éve nyugdíjas; a Tánácsics Bórgyárban dolgozott a rámázóknál. Azért még mostanában is bejár, azt mondja, jól jön az a kis „nyugdíj-kiegészítés”, meg az ideje is telik legalább. „Otthon úgysem tudna semmit csinálni, azért meg nem maradj otthon, hogy főzzön, takarítson: ennek semmi értelme, főleg ebben a családban, mert megverte az Isten őt egy ilyen nővel, s legalább a munkájában legyen meg az öröme.” Évát különösen nagyon szerette. Rajta kívül talán a mozit megannyira. Az italt sem vetette meg, többször előfordult, hogy a nagymama részegen jött haza. Ilyenkor apa azt kiabálta: „Biztos a bikájánál volt!” Másoktól már többször hallott hasonlókat, de nem tudta róla elképzelni mindezt, hatvanegy éves korában. Régebben biztos volt valami a dologban, (nem akart az öreglány sohasem apácánövendőké lenni), de most ez mégis képtelenségnek tűnt.

Így éltek a Tomori utcai lakásban, az ötvenkettes számú ház jobb oldali hátsó részében.

Vágó Antal, aki ötvenhárom évesen teljesen tönkrement, elzüllyött, olyan volt, mintha nem is itt élne. Nem törődött semmivel, nem tett az életéért egy lépést sem, nem akarta a jobbat, a szebbet, mégis családjának a zsarnoka volt. Az ő kedve szerint kellett az életet megszervezni, ezért azonban semmire sem volt hajlandó. Megkövetelte, hogy őt ember őt szolgálja, úgy éljen, ahogyan azt megszabta vagy megszabni akarta.

Most, hogy Géza meglátta apját, a téren, legszívesebben kirángatná és hazahúzná a többiek szemeláttára. Legalább egyszer észhez térne, vagy történe vele valami, bármi — már az sem érdekelné.

— Géza, ott a faterod! — mondta Ibári.

— Látom.

— Bedobta magát az öreg — jegyezte meg Temesi.

— Biztos volt egy kis fusi melője — mondta Vágó, s szomorúan tette hozzá: — Bekerül még ma a kocsmába is.

— Akkor pedig viheted haza — mondta Ibári. — Kíváncsi vagyok, meddig csinálod még ezt?

— Azt hiszem, nem sokáig — gondolkozott Vágó Géza. Szünetet tartott. — Ép ésszel nem lehet ezt kibírni, elviselni.

— Nem lehet rajta segíteni? — kérdezte Temesi.

— Rajta?

— Igen.

— Öregem, az apám egy elveszett ember. Csak az a baj, hogy ezt nem lehet megmagyarázni neki.

— Persze, mert mindenbe belenyugszol — tette hozzá Temesi, s így fejezte be: — Én csak úgy mondtam, jóindulattal! — Aztán megindult a téren át a sarki padokhoz, hogy ott leüljön egy kis ideig, mielőtt hazaindulna. A többiek szétszóródva követték, mellé ültek, beszélgettek. Vágó nem is emlékezett, hogy egyáltalán beszélgettek-e, vagy csak üldögéltek. Valami kavicsos célbadobalás azért rémített neki. Ezt versenynek nevezte Ibári, de csak később, mert ő lett a győztes. A többiek arra akarták rávenni, hogy most aztán fizessen valamit, mielőtt még bezárna Marosi kocsmája. Ezen vitáztak egy darabig. Ibári nehezen szánta rá magát, aztán mégis meggondolta.

Vágó Géza Temesivel lemaradt a többiektől. Mire a kocsmához értek, Ibári hozta a söröket, szétosztotta a kocsmá ajtajában. A habos, hideg sör jólesett mindenkinek. Temesi szedte össze az üres korsókat. Tíz óra lehetett, Vágó Géza arra gondolt, most hol van az öreg? A téren nem látta, biztosan otthon lehet — már, nem baj, legalább alszik, mire hazamegy.

— Géza, gyere! — kiáltott az ajtóból Temesi. — Vezesd haza az öreget — intett lemondóan és utána széttárta a karját.

Vágó körül hirtelen fordult egyet a világ, benne a tér. Vad indulat fogta el „Most megölöm!” — gondolta. Tudta, ez lesz a vége egyszer, mégis bizott benne, legalább titkon, hogy hazamegy az öreg, lefekszik és békében hagy mindenkit. De így, így már nem lehet elviselni. Most ő lesz a hős, az erős, akinek mindent köszönhetnek, „Bezzeg itthon semmibe sem vesztek, csak a halálom várjátok” — kiabálja majd. Vágó előre átélt a veszekedést, a kiabálást. Így megy ez már évek óta, semmi változás. Még az elején néha bejöttek a szomszédok, csitították, de ő hajthatatlan volt, erős, kitartó. „Szétverem ezt az egész rohadt bandát!” — kiabálta. „Ezzel a szar házzal együtt!” Aztán már be sem jöttek, csak hallgatták. — Vágóknál műsor van! — mondták csendesén és tovább végezték a munkájukat. Anya rendszerint sírógörcsöt kapott, a nagymama kiabált, szidta apát, ezt az egész rohadt életet, benne az övét is. Néha életsattant egy-két pofon, de ezt legtöbbször a gyerekek kapták, mert beleszóltak.

Vágó Gézában forrt az indulat, mégis túrtörtette magát, ott állt a bejárati korlátnál. Ibári meg öreg Marosi kivezették Vágó apját. Megállították őt is a korlátnál. Lábai nehezen bírták el gyenge testét, imbolyogva kapaszkodott és réveteg szemmel nézett a sötét estébe.

— Sosem tudja, mi az elég — mondta az öreg Marosi.

— Ennek már mindegy! — legyintett egy ember az ajtóból.

— Elitta az eszét! — tette még hozzá Gruber Pali, aki közben kijött a kocsmából.

Vágó érezte, milyen szegénytelen képet festhetnek ott a korlátnál az apjával. Apa és fia. A fia, akiben a tehetetlen düh tombolt, apa aki teljesen megsemmisült, aki számára ez az este, ez a helyzet nem jelentett semmit. Szerette volna orrba vágni ezt a nagydarab TÜKER-es Gruber Palit. Legalább úgy, hogy elterüljön ott a járdán. Mi a fenének pofájára bele az ő dolgában, van neki elege miattla. Ő sem különb semmivel az apjánál. Ugyanúgy leissza magát és most neki jár a pofája.

Méregette, nézte szörös állát, szénporos trikóját. Aztán mégis letett arról, hogy megmérje vele erejét, úgyis felesleges.

Közelebb lépett az apjához, az öreg feléje forcsította tekintetét. Arca fájdaalmasan torz volt, Vágó látta, hogy apja mindjárt összeszik. Gyalázatosan fehér volt a bőre és hideg. Érezte, ahogy átfogta a derekát és a kezét a nyakába fűzte.

Elindultak, lassan, tántorgó lépésekkel. Hallotta az ajtóban állók nevetését. Szegényében elfutotta arcát a pír, most szeretne elszülyedni, itt ezeken a keramikockákon. Az apjával együtt, hogy többé ne kelljen a srácok szemébe néznie gyalázatos élete miatt. Miért kell így élnie? Miért nem tud változtatni rajta?

— Ebből már nem lesz ember! — mondta valaki ott a kocsmá ajtóban.

Vágó Géza érezte, a világ esküdött össze ellene. Valami borzalmas szövetség küzd vele, amelyet le kell győznie, de az ereje mintha elhagyná.

Tuszkolta, vitte az öreget a téren keresztül. Sovány teste nem volt nehéz, de elhagyta magát, a végén vállára fektette és úgy ment. Akikkel találkozott, kitértek újtárból, közömbös arccal néztek rájuk.

A ház kapujában talpra állította az öreget, amíg kinyitotta az ajtót. Vágó Antal hirtelen erőre kapott, ellökte Vágó Gézát.

— Eredj a fenébe! — mondta és imbolygó lépésekkel ment a virágágyások között, végig az udvaron.

— Haza tudok én menni! — kiáltotta és hadonászott a kezével. — Nem kell nekem kísérő. Felőtt ember vagyok, tudom mit csinállok! — emelte hangját egyre magasabbra.

Nusi néni kint ült az ajtóban. A kiabálásra többen kinéztek az ablakokon. Voltak, akik az ajtóban álltak. A gyerekek az udvaron szaladgáltak.

Vágó Antal megállt, szótlanul nézte a feleségét, alázatos bocsánatkérés bújkált a szemében, s bár Nusi néni csak egy pillanattal felébredt, talán még meg is bocsátott volna, vagy legalább nem szícsalmazza meg annyira, mint szokta. De az öreg félretolta és bement a konyhába, leült a tűzhely mellé egy sámlira és szótlanul bámult maga elé.

Vágó Géza állt egy darabig a kapuban, nézte apjának botorkálását meg ezt a báméskodó népséget. Legszívesebben bekergette volna őket a konyháikba. De nem mozdultak, mint szobrok, úgy álltak ott, báméskodva: ismerték a műsort, mégis változatlan kíváncsisággal újból és újból végignézték. Talán egyszer-egyszer a részletek változtak akként, hogy a szereplők milyen telítettséggel rendelkeztek. Igaz, itt nem volt taps meg vasfüggöny, de az előadások rendszerint szabályos időközönként ismétlődtek. Sohasem volt felt ház, csak a megszokott törzsközönség. Az érdekesség talán abban rejlett, hogy a mai előadás szereplői a holnapi nézőivé váltak, aztán majd fordítva, és ez folytatódott éveken át, gyerekkortól az öregig, bölcsőtől a koporsóig, sőt, néha azon túl is.

Aztán Vágó Géza is elindult haza, lassan, mint a színpalak mögött a végszóra váró színész, aki csak a kellő pillanatban lép színpa-
ra.

Bentről kihallatszott a beszélgetés:

— Nem tudsz itthon maradni, mindig esz a fene — korholta az öreget Nusi néni.

— Minek legyen itthon?

— Megmondtam már százszor, nem tűröm, hogy így gyere haza! Lesül a képemről a bőr miattad? Semmi tisztességérzés nincs benned? Minek nézel bennünket? — kérdezte emelt hangon Nusi néni az urától, aki csak ült roskatagon, szótlanul. — Kérdeztem valamit, talán válaszolnál?

— Kuss! — kiáltotta az öreg és felállt, Nusi néni egy kicsit megszeppent, de nem tágitott.

— Elegen van már nekem ebből az egész rohadt életből! — legyintett szomorúan.

— Ki tehet róla?

— Talán én? Én vagyok olyan nyomorult, mint te? — Elhallgatott és összeszorított fogakkal küszködött a sírással. — Semmit nem érünk veled! A családod szégyene vagy!

— Miféle család? — kérdezte az öreg.

— Mintha nem tudnád. Adod itt a hülyét.

Az öreg átlépett az asztalhoz és tovább kérdezett:

— Ez neked család?

Nusi néni elfogta a méreg: — Az, ha tudni akarod! — mondta nyomatókkal. — A lányod, a fiad meg én egy család vagyunk!

— És én? — csodálkozott az öreg.

— Te? — egy kis szünetet tartott. — Te egy nagy semmi vagy!

— Az öreg méregbe gurult. Lesoványodott kezével belekapaszkodott az asztal lapjába. Az állkapcsa idegesen kezdett rángatózni.

— Lehet, hogy egy nulla vagyok, az lehet — kiabálta. — De ne legyél oda ezzel a híres családdal. Nem ér ez semmit!

Járkálni kezdett a konyhában. Látzott rajta, hogy további érveket keres, majd folytatta: — Apád elesett a fronton? Ezt hiszitek, de csak hiszitek! Ez az egész nem igaz, anyád találta ki, hogy az igazságot elfelejtessé.

Leült újból a sámlira.

— Tudod, ki volt? — kérdezte és, hogy nagyobb legyen a hatás, tartott egy kis szünetet. — Egy strici volt, egy vérbajos kujoni! És az anyád? Az meg egy részeg disznó! — mondta, majd felállt és bement a szobába.

— Te állat! — ordította Nusi néni és sírva fakadt.

Vágó Géza nem bírta tovább hallgatni a veszekedést. b-
lépett a konyhába, és nagyon határozott, kemény hangon ennyit mon-
dott:

— Elég legyen! Fejezzék be! — Hirtelen csend keletkezett. Az öreg Vágó kijött a szobából, nekitámaszkodott a szobaajtó széles tokjának. Rúnézett fiára, Vágó Gézára, aki magasabb volt, mint az apja, vállá szélesebb, erősebb. Szemében még a sör álmosító hatása bújkált, de jozanabb volt.

— Neked, fiam, pofa be! Te még gyerek vagy! — mondta minden apai fölényével.

Vágó Géza állt egy pillanattal. Úgy érezte, fellépése kemény és határozott volt. Most kell elkezdni valamit, mert akkor ennek sohasem lesz vége. Elkezdni, vagy egyszerűen elmenni innen, elmenekülni ebből a világból. De apja szavai tovább korbácsolták indulatát. Törni, zúzni tudna most. Gondolkozott: — Mi lenne az eredménye? Biztosan semmi! — Keményen állta apja tekintetét.

— Apám! — kezdte Vágó Géza. Nagyon határozott hangon, élesen, szinte sértő keménységgel. — Figyeljen ide. Nagyon szeretném megkérni, fejezze be!

Feszült csend keletkezett. Nusi néni tekintetét egyik férfiról a másikra vitte:

— Édes fiam! — fogta könyörgőre szavait. Sejtette, ennek nem lehet jó vége. Mi történhetett az ő Géza fiával? Eddig sohasem volt vele semmi baj. Szorgalmas, udvarias gyerekek ismerte minden-

ki. Sok kedvességet, melegséget kapott tőle, az apjától az utóbbi időben semmit, csak veszekedést, bánatot, gondot és szégyent. De túrta, mert azt akarta, hogy itt legyen velük; mégis a gyerekeinek az apja. Milyen szégyen lenne a családra, ha csak úgy kiraknák. Egyszerűen, az utcára. Igaz, megérdemelné, de most mégis csak a partjára kell állnia. De melyikére?

— Nagyon megkértem. Elegendem van ebből. Ebből az egész örökös civódásból, nyavalygasból!

— Neked nincs beleszólásod! — mondta az öreg Vágó. — És különben is, hogy merészelsz fenyegetni?

— Ugy, hogy így az ember nem élhet! Még az apám se!

— Kiváglag innen! — hebegte az öreg elcsukló hangon az idegességtől és fenyegetően lépett előre a konyha közepére.

— Apa!... Fiam!... — nézett Nusi néni a két férfire.

Most értette meg, hogy valamelyiket vétképp elvesztette. De nem tudta, melyiket. Érezte, az ő szava már semmi, nem jut el odáig, ameddig szeretné. Csak állt egyhelyben és némán potyogtak könnyei.

Vágó Géza nézte az apját. Nem érzett szánalmat, sem szomorúságot. Most, hogy így történtek a dolgok, valamilyen könnyebb-ség szállta meg.

— Majd meglátjuk, kit fognak kivágni! — mondta Vágó Géza és kinyitotta a konyhaajtót. Kilépett a mosogatóle szagú udvarra, hogy teleshívja levegőve: felhevült tüdejét.

Másnap munka végeztével a téren maradt. Nem akart hazamenni. A tegnapi esti történetek miatt semmi kedve nem volt hozzá.

Szűknek érezte a lakást ennyi ember számára. Ez a megszokott szoba-konyhás-spájzos környezet szűkre hagyta az életet. A mozgások pályái csak rövid görbékben ábrázolhatók. Néha akad egy-egy egyenes szakasz, de ez inkább rendellenességnek tűnt, mint szabályos, szükségszerű vonalnak. Ezek az egyenesek ritkán fordultak elő, és sűrű görbék követték őket.

Ilyenkor voltak napirenden a veszekedések, napjában ismétlődtek is. Pokol volt az otthon, menekülni kellett a térre, valamire, messzire.

Vágó Géza megállt a sráckoknál.

— Szevasztok! — köszöntötte őket. Mind a négyen ott ültek.

— Mi újság? — kérdezte Ibári.

Vágó leült a padra, táskáját a földre dobta, aztán visszakérdezett:

— Hol?

— Otthon — mondta Ibári.

— Mi van az öreggel? — fordult feléje Gedó is.

Vágó nem szólt, csak ült. Fáradtan látszott.

Kapas elébe állt:

— Kiosztottad?

— Nem! — mondta Vágó és arca továbbra is fáradt kifejezést öltött.

— Pedig megérdemelné — állapította meg Ibári. — Csak lődörög a világban.

Ibári felállt, járkálni kezdett. A kavicsok ropogtak a lába alatt. Aztán halkán ennyit mondott: — Ezt a tehetetlenséget!

Csend állt be, ültek szótlánul, csak Ibári sétált vátozatlánul.

— En büntetném az ilyen embereket — mondta Kapas határozottan.

— Az apámról van szó! — kiáltott fel ingerülten Vágó Géza. — Beteg ember!

— Nem hinném, nem úgy néz ki — mondta Temesi.

— Miért nem kezelte magát?

— Mert lusta — válaszolta Vágó. — Csak iszik, ez az egy, amit szeret.

— Dolgozhatna — mondta Gedó. — Mindenkinek dolgozni kell, munka nélkül nem lehet élni.

— Leszállékkolták, rokkant! — emelte fel hangját Vágó.

— Potyan nem élhet, legalább kezelte magát — A törekvés hiányzik belőle — foglalta egybe Ibári.

— Mit csináljak?

— Meg kell nevelni az öreget!

— Az apámat?

— Igen.

— Te sem gondoltad komolyan. A nevelés már nem megoldás!

— Nincs elveszett ember! — biztatta Gedó, majd hozzátette. — Meg kell próbálni.

Újból csend állt közéjük. Érezték, nehéz helyzetbe került Vágó. Átélték már hasonlót a családban. Az életük olyan egyforma volt, mint a környezet, s tudták: ami most Vágó gondja, holnap az övéké lehet. Szótlánul bámulták a semmit. Reménykedtek, egyszer minden más lesz, talán lebontják ezt a féltetős-tűzfalas-téglás-mosogatóle-szagú világot. Jön egy buldózer és simára egyengeti a környéket a tér körül. Ezzel megszűnik a múlt, valami új kezdődik, tiszta lappal. A csere azonban olyan lassan ért el hozzájuk, hogy a reményüket többször veszítették el, mint a környék lányai ártatlanságukat.

A hangulatuk nem akart vidámabbra válni. Derűltség csak akkor költözött közéjük, amikor Temesi így kiáltott fel:

— Akkor most fizethettek egy sört!

— Ki fizet? — kérdezte Gedó és felállt. A többiek követték.

— Ibári! — kiáltotta Temesi.

— Nem, most Vágó a soros — helyesbített Ibári.

— Akkor gyövrünk!

Elindultak az öreg Marosi kocsmájába. Vágó kikérte a korsókat, körülállták az asztalt, kortyolták a hideg sört, bámeszkodtak. Aztán úgy döntöttek, moziba mennek.

— Milyen film? — kérdezte Kapas.

— Svéd.

— Azt mondják, jó!

— Pikáns részek vannak benne — felelte Temesi.

— Megnézzük, rendben?

Az úton Ibári a többiektől összeguberálta a pénzt, megváltotta a jegyeket és bementek a moziba. A film egyszer elszakadt, ekkor tartottak tíz perc szünetet. Ez még szerencsére az elején volt, azoknál a részeknél, amelyekről beszéltek; többen fűtyültek, pisszegtek. A sráckoknak tetszett a film. Amikor vége volt, már erősen szürkült, néhol egy-egy villany égett. A mozi neonreklámja a következő előadásra várók arcát piros színnel hintette be.

A téren nagy csoportokban várakoztak az emberek. Vágó Géza és a többiek először arra gondoltak, valamilyen baleset történt, aztán látták, hogy csak Gruber Pali balhézott össze megint a feleségével: kergette a téren körben és átlósan.

Mancika barna magas asszony volt, illet Gruber Palihoz, mert a férfi még magasabb volt és testesebb. Gruber erős ember hírében állt mindig, szeretett dolgozni, nem ijedt meg sohasem a lapát nyelétől. Nem tartotta senki őt valami okos fickónak, de erre nem is volt szüksége. Apja foglalkozását örökölte, egy kicsit más formában, mert az öreg belsepedes volt, Gruber Pali meg TUKER-kihordó. Vérében volt a trógerolás. Nem volt semmiféle elképzelése arról, hogy talán mást is lehetne kezdeni: ez volt az ő életformája. Egyszer megkérdezték tőle: — Mit csinálnál, ha nyernél a lottón másfél milliót? — Bambán nézett egy darabig, aztán annyit mondott: — Vennék egy stráfkocsit meg két lovat és fuvaroznék.

A balhék oka a curves meló volt, merthogy estére kiadta az erejét, fröccsökkel akarta pótolni, ennek pedig az lett a vége, hogy belezuhant az ágyba és reggelig aludt. Ezek után nem volt sem kedve, sem ereje, hogy az asszony mellé bújjon. Mancika szidta ezért, és máshol kereste a boldogságot. Lázadt; ha együtt ittak is, s a végén mindig kijelentette, hogy holnap elhagyja.

Gruber Pali időnként eljátszotta a féltékenységi jelenetet a tér nyilvánosságára előtt.

A srákok nevettek egyet a megszokott látványon, aztán lassan megindultak a téren keresztül a Vasvári utca felé, s ott elbúcsúztak. Vágó Géza egy darabig még ott állt. Az jutott eszébe, jó lenne egy korsó sör lefekvés előtt. Lassan szánta rá magát és elindult a kocsmához. Ott vette észre, hogy a nagymama, az öreg Pasztor néni, dülöngélve megy át a téren a Tomori utca irányába.

— Már ő is újból kezdi? Nem ivott legalább két hónapja!

Biztos volt benne, hogy a nagymama összeakadt valami ivócimborával, legtöbbször régi öreg udvarlóival, és ilyenkor a múlton, a fiatalságon keseregve, jól leittak együtt magukat. Otthon pedig kiftört a botrány, mert egy családban egy részeges is elég, már az tragédia, de ha ketten csinálják, és egyszerre, azt azután valóban nem lehet elviselni.

Nem volt kedve hazamenni. Ivott egy fél konyakot a sör helyett, nem beszélgetett senkivel, arra gondolt, séta' még egy kicsit. Legalább mire hazamegy, mindennek vége lesz és nyugodtan lefekhet.

Tíz óra régen elmúlt, amikor benyitott a Tomori utcai kapun. Minden lakásban égett a villany. Vágóéknál csak a konyhában. Hallotta a veszekedést, a hanghordozásból ítélve egy hullámon már túl volt a család. Most olyan csendesebb korholás időszakában voltak. Nusi néni szidta az apját, meg a nagymamát.

— Mikor lesz már ennek vége? — hallotta anyja zsörtölődő hangját. — Mondjátok meg, mikor? Legalább tudom, hogy meddig kell még szenvednem veletek.

— Sohasem! — hallotta Éva válaszát.

— Nem bírom tovább! — mondta Nusi néni. — Ép ésszel, azt hiszem, senki sem bírja ezt ki. Csak én vagyok az a barom, aki túróm napról napra a megaláztatást.

Szünetet tartott, a többiek sem szóltak, így hát folytatta:

— Ötkor kelek mindennap, megyek dolgozni, hogy legyen valami, amiből élni tudunk.

— Ugyan anyu, ne mondjad már, a többiek is adnak haza pénzt, Géza is meg én is. Nagymamának a nyugdíjából fizették ki a múltkor a lakbért, a gázt, meg a villanyt — mondta Éva.

— Az csak egyszer volt — kiáltotta Nusi néni. Szünetet tartott, majd folytatta: — Apátok is hazaadja a nyugdíját, csak aztán visszakéregeti.

— Mennyit? Alig kérek valamit.

— Persze, mert tőlem is kunyizol! — mondta a nagymama.

— Tőled nem kértem!

— A múltkor kétszázat, kölcsönbe.

— Megadtad? kérdezte Nusi néni.

— Még nem.

— Miből akarod?

— Most kapott anyád pénzt — mondta az öreg Vágó.

— A tartozást meg kell adni — hallotta nagymama elcsukló hangját. — Nem azért adtam, hogy eligyad.

— Jó, majd visszakapja!

— Elég legyen ebből az alkudozásból — próbálta Nusi néni békíteni őket. — Ez a baj, látjátok, mindenen csak alkudoztok, civakodtok. Legalább arra törekednétek, hogy egymás előtt ne hazudjatok. De nem, erre ti képtelenek vagytok!

Tányér és kanál csörömpölt, Vágó Géza most érezte éhségét először. Anyja folytatta:

— Mit várjon az ember másoktól, ha saját családja ilyen? Szégyellem magam.

Vágó úgy érezte, a nagy vihar elvonulóban van. Nyugodtan mehet haza.

Óvatosan nyitotta ki a konyha ajtaját. Amikor belépett, mindenki feléje fordult. Nusi néni ült a tűzhely előtt és varrt valamit, a nagymama vacsorázott, az ittassága nem volt veszélyes. Lali szemben ült vele, Éva a kamraajtóban állt, az öreg Vágó pedig a szobában ült, a divány szélén. A nyitott ajtón keresztül a félhomályból csak a lábai látszottak.

Nusi néni rátámadt a belépő fiúra:

— Neked is ilyenkor kell jönnöd?

Vágó számított a veszekedésre. Legszívesebben haza se jönne, elmenne innen olyan messzire, hogy ne halljon róluk semmit. Ez többször megfordult a fejében, de eddig nem tette meg. Pedig egyszer bekövetkezik, aztán nézhetnek utána... Más, hasonló korú srácok megnősültek, elmentek otthonról. Akinek lakása van, éli világát. Nem kell ilyen estéket átélnie, otthon ő az úr. Aztán ha néha iszik, vagy elmarad a haverokkal, az asszony balhézik egy kicsit, de az ágyban kibékülnek és nincs semmi baj. Ez kellene már neki is, egyszer meggondolja magát, rászánja és aztán jó napot!

Mérgesen válaszolt az anyjának:

— Akkor jövök, amikor akarok!

— Az igaz — mondta az anyja. — Követelni, azt tudtok, de rám nem vagytok tekintettel. Az a fontos, hogy vacsora legyen, ha éhesek vagytok, tele tudjátok tölteni a hasatokat — folytatta és közben sorba csinálta az öltéseket. — Aztán, hogy én mikor pihelek? Nem érdekli egyikőtöket sem — folytatta. Közben letette a varrást a székre, a szekrényből tányért, kanalat vett elő, az asztalra helyezte.

— Engedd ide a bátyádat! — szólt Lalira, aki felállt, átengedve helyét Vágó Gézának.

Vágó leöblítette kezét a lavórban levő szappanos vízben és odaült az asztalhoz, a nagymamával szembe. Vágott egy szelet kenyeret, kiszedte a levest és lassan kanalazta.

Csönd ülte meg a konyhát. A nagymama szűrte a levest, Éva bement a szobába.

— Ne szűrösölj nekem! — ripakodott a nagymamára Nusi néni. — Úgy eszel, mint egy taknyos gyerek — mondta veszekedős hangján. Mindig így beszélt, mert ebben a családban állandóan korholni kellett mindenkit. Itt szép szóval semmit sem lehetett elérni, és az öregek rosszabbak voltak, mint a gyerekek.

— Még vagyok én áldva veletek — mondta Nusi néni. — Isten verése ez a család — és felvette a varrást a székről.

Nem szólt, gondolataiba mélyedt, aztán folytatta:

— Apátok is csak iszik!

— Mert nincs más értelmes dolog — válaszolta az öreg rövid szünet után.

— Inkább dolgoznál!

Az öreg Vágó nem szólt, később mégis megkérdezte:

— Miért?

Nusi néni mérges lett:

— Hogy vigyük valamire!

— Hová akarsz te törni? — kérdezte az öreg Vágó, majd hozzátette: — Mit akarsz te tulajdonképpen?

A kérdés körbejárta a lakást, mindenkiben ténylegesen felmerült, hogy mit is akarnak ők, vagy hová kellene eljutniuk.

— Legalább egy rendes otthont — mondta Nusi néni.

— Jó ez nekünk! — intette le az öreg Vágó.

— Ezt hallom már húsz éve. — Nusi néni hangja egyre emelkedett. — Mit tudnál te felmutatni? Semmit! Az égvilágon semmit. Itt alszunk egymás hegyén-hatán. Egy ilyen szobában öten.

— En meg itt a konyhában, miattatok — kiátotta közbe a nagymama és befejezte az evést.

— Maga fogja be a száját! — ordította az öreg Vágó és kijött a szobából, megállt ott az ajtóban.

— Jó, hogy nem zavarsz ki! — mondta a nagymama.

— Még megérheti — legyintett az öreg Vágó és cigarettára gyújtott.

— Ilyen nagy gyerekekkel aludni — csóválta a fejét Nusi néni.

— Csak nem velem akarsz? — gúnyolódott az öreg.

— Illő volna, legalább néha — villant Nusi néni szeme. — Nem teszel érte semmit, csak leselkedsz az ember után.

— Na és, ha leselkedem?

— Mire az a nagy féltékenység? Nincs semmi értelme — mondta és tovább varrt. — Nevetségessé teszed magad.

Az öreg szivta a cigarettát, nagy szippantásokkal.

— Keresel te magadnak fickót.

— Persze, mert egy ilyen impotens roncs a férjem.

Vágó Géza érezte, ez a veszekedés egyre mélyebbre megy. Valóságilag kicsontozzák egymás életét, aztán semmi eredmény. Csak a szöveg a lényeg, de változás nincs. Legszívesebben az öreg fejéhez vágná ezt a lábost, hallgasson végre. Az anyja zsörtölődéseit megértette, ha nem is tesz semmit, talán miattuk; de legalább ki- mondja. Éva, Lali nem szólnak bele, csak hallgatnak csendben. Le- het, hogy hallgatásuk az igazi? Nem vezethet ez eredményre! Mér- gesen szolt rájuk:

— Fejezzétek be!
— Hagyjad csak, beszéljen — mondta Nusi néni. — Legalább tudjuk, hányadán állunk.

Vágó Géza felállt az asztaltól.
— Nem lehet ezt kibírni. Elmegyek innen! — és leakasztotta a fogasról a kabátját.

Az öreg tovább szívta a cigarettát, a füst az egész konyhát megtöltötte.

— Menjél csak — nézett szembe a fiával. — Nem ijesztesz meg velem.

Éva vasalóval a kezében megállt a szoba ajtajában és mintha Vágó Gézához beszélne, annyit mondott:

— Az kellene, mindenkinek itthagyni őket.
Hirtelen egymásra néztek. Látszott a döbbenet Nusi néni ar- cán, meg az öregén.

— Lalinak is el kell menni innen. — mondta Éva.
Az öreg csodákozva kérdezte:

— Minek?
Éva röviden válaszolt:

— Ne legyen olyan, mint ti! — aztán visszament a szobába.
Az öreg Vágó eloltotta a cigarettát és idegesen járkálni kezdett.

— O már pedig teljesen hasonlít — kezdte magyarázni. — Em- lékezzél csak a tavalyi húsvétra. Ugy berügött tizenöt éves fejjel, hogy a mentők vitték el.

Éva a szobából kiabált, nem jött az ajtóig:

— Mert ezt látja itthon. Mutattatok ti valaha is jó példát?
Az öreg nem válaszolt.

— Ugye erre egy szót sem tudsz felelni? Igen, így van ez — folytatta Éva. — Ha kérdezzük valamit, mindig csak a nagy hall-

gatás. Belőle is egy részeges ember lesz, — mondta Éva és újból megállt a szobaajtóban. — Veri majd a feleségét. Nem kerülheti el a sorsát.

Lali felugrott:

— Nem akarok ilyen lenni!

A nagymama megfogta a kezét, de Lali kirántotta.

— Jól van kisfiam — próbálta csitítani.

— Gyűlölöm apát! — kiáltotta. — Te tehetsz erről! — mondta az apjának és szeméből gyűlölet sugárzott.

Az öreg Vágó érezte a támadások veszélyét, védekezni akart.

— Az istenit a fajtátoknak! — kiabálta mérgesen. — Mindnyájan ellenem vagytok? Mit képzeltetek ti? — és a kezével erőteljesen gesztikulált.

— Csak lassan — próbálta Nusi néni nyugtatni az öreget.

— Ne szólj bele! — erősködött továbbra az öreg. — Ez az én dolgom. Én vagyok az apjuk, majd én elintézem.

— Az igaz! — mondta csendesen Vágó Géza. — Maga az apánk, de szégyelli az ember, hogy ilyen apja van.

— Fogjátok be a szátokat! Itt én vagyok a férfi! — ordított. Valóságos dührohamot kapott, gyűlölködő szemmel nézett Vá- gó Gézára, a fiára. Legszívesebben rátámadott volna, de érezte, most ellene van mindenki.

— Csak ezt ne mondtad volna — szolt halkán Nusi néni. — Nem teszel te értünk semmit!

Az öreg toporzékolt mérgében, a nagymamát idegesítette a ve- szekedés. Szeretett volna lefeküdni. Most evett, előtte bort ivott, az álomság nagy súllyal nehezedett rá. Felállt az asztaltól, lassan az ajtóhoz ment, megfogta a kilincset, visszafordult:

— Pofa be! — mondta határozottan. — Az én házamban csönd legyen

— Ez a vacak a magáé? — kérdezte kötözködve az öreg.

— Nekem legalább ez van!

— Már nem sokáig — mondta az öreg.

— Amíg élek, nem veszitek el! — Kinyitotta az ajtót, beszéde határozott volt. Keményen végignézett a döbbszent arcokon és az esti szürkületben kibotorkált a vécére.

Hann Ferenc

E bonyolult lélek

: az utazó
egyszer mindent felold
gatyában, zokniban áll
debilis birók előtt
nincs manó
kobold
lidérc
vátész
esóva

csak szikes mezők
bontott falak
mert a kontraszelekcio híveim
... mert a kontraszelekcio...
a birók többnyire.....

A. levele Pulcheria-nak

(Versvázlat Méry Laurent-nek)

hatalmas televénykert
oszló kardvirágok ormán a kisült idő
a tárgyak torkában
nő a csend
bíboros bátyáink
nádszalag metszenek
sipító nászi sípok

találkoznak fejmagasságban
meg ne mozdulj!
glóriás kar visítóz...
gyári hibás lázmérőket
langyos vizes priznickeket
szürös kíváncsiságot
kis kosár ködöket
halmoz halomba
a meghívott társaság
ó mit ér e nász?
mit ér e nász?
ócska akkordok cammognak feléd....

Szepesi József

Ősz van újra

őszutó
(virágtalan tarkaság,
ködképződés, átfutó
esők)

néhány pöre ág
mered a szürke égre
s nyálkás fűre lép a láb.
Freccsen egy tócsa vére.

Alszik a gyár, a kocsma s alszik
szemben a ház is, hol fehér
párnán tán éppen most hazudja
mellnek szerelmét egy tenyér.

Betoncella — mi más lenne? —
ez a lakás. Kóterem,
hol a lira elvesztette
szerelmét egy pókeren.

(Nem írok csak szürke prózát,
amióta itt lakom.)

Iluh Istvan

Tanyán

A csönd-lombú
Alkony homálya
Estike szagú
Harmatos éggel
Hajlik a tájra
A hold kibontja
Aranyos haját
Bogarászni száll
A denevér
Nagyapám
A nagyitkú tanyák
Életeről
Csodákat mesél